

Sv. Ignacije Antiohijski († oko 107.).

L ŽIVOT I ZNAČAJ NJEGOV, OCRTAN U POSLANICI RIMLJANIMA.

I ugledom svojim i svetošću života i dičnim mučeništvom pa i neprocjenljivim biserjem svojih sedam listova sv. Ignacije Antiohijski poput sv. Klementa Rimskoga pripada među najznamenitije apostolske Oce, t. j., na one svete pisce, koji su bili neposredni učenici svetih apostola. No i na nebu apostolskih učenika svaka zvijezda svojim svijetlom sja. Klement Rimski divan je primjer eminentno praktičnog smisla i odozgor prosvjetljene pastoralne razboritosti, koja je obično resila Velike svećenike na Rimskoj Stolici. U ognjenom pak Sircu Ignaciju (Vatroslavu) vidimo krasan odsjev vrlina triju glavnih apostola: u njegovoj se duši donekle sjedinjuju apostolska briga sv. Petra i svesrdna dubina mistične ljubavi Ivanove i žarka, plamena revnost sv. Pavla.

Bavimo se u ovom prvom članku životom i značajem Ignacijevim, što ga sam nehotice crta u divnoj poslanici Rimljanima. U drugom članku ćemo se podrobno osvrnuti na pojedine poslanice Ignacijeve i na znamenitost njihovu za obranu temeljnih dogmi crkvenih.

1. Učenik triju apostola.

Prema Metafrastu i grčkim kalendarima kod Bolandista bio bi sv. Ignacije istovjetan s onim dječaćićem, što ga je Spasitelj jednoč postavio među apostole, kad im je govorio: »Koji se ponizi kao ovo dijete, onaj je najveći u kraljevstvu nebeskom« (Mat. 18, 4). No ta se legenda oslanja na krivo tumačenje i naglašavanje imena »Theophoros«, što ga sam Ignacije sebi često pridijeva. To ime s naglaskom na predzadnjem slogu znači »Bogonosac«, kako ga sam svetac tumači (Ef. 9, 2; cf. Magn.), dok drugi krivo među naglasak na treći grčki slog od kraja te prevode »nošen od Boga«, kao da je tobože Isus nosio maloga Ignacija i postavio ga među apostole. Ovo se zadnje tumačenje protivi također izričitom svjedočanstvu sv. Ivana Zlatoustoga, koji u svom lijepom panegiriku (Hom. in S. Ign. n. 4. Migne, S. Gr. 50, 593) veli, da »Ignacije nije nikad vidio Spasitelja niti lično općio s njime«. I t. zv. Kolbertov izvještaj o mučeništvu sv. Ignacija tumači onaj pridjev »Bogonoscem«. U ostalom ovaj je spis neautentičan i napisan tek oko g. 400.

Ipak je izvan svake sumnje, da je Ignacije bio učenik apostolski. Tako ga prikazuju Euzebij, Jeronim, Ivan Zlatousti, Teodoret i drugi. Ivan Zlatousti u govoru, što ga je držao u samoj Antiohiji na blagdan svečev, ističe (n. 1.) da je Ignacije revno

općio s apostolima i crpio iz ovih duhovnih izvora, da je skupa s njima živio i svuda s njima boravio, pribivajući svim govorima i tajnama njihovim, i da su ga oni smatrali dostojnim tolikog prvenstva, t. j. biskupske službe. Isti Krizostom malo dalje (n. 4) veli, da je Ignacije Petra naslijedio na biskupskoj stolici antiohijskoj, pa i Grđur Veliki u pismu Anastaziju antiohijskom (Epistolorum I. 5, ep. 39, M. S. L. 77, 765) ističe, kako je sv. Ignacije »učenik sv. Petra«. Ne veli pak ni jedan od ovih sv. Otaca, da je Ignacije neposredno naslijedio Petra, i zato možemo složiti s njihovim izjavama vijest Euzebijevu i Jeronimovu, po kojoj je sv. Ivan apostol namjestio sv. Ignacija kao nasljednika sv. Evodija. Po Apostolskim Konstitucijama (7, 46) Petar je posvetio u Antiohiji Evodija, a Pavao Ignacija. Nirschl zgodno slaže¹⁾ ove vijesti u glavnom, gdje veli, da su oba prvaka apostola ostarjelom Evodiju za ona teška vremena, na domaku progonstva Neronova, stavili uz bok sv. Ignacija, što ga je iza smrti Evodijeve g. 70. sv. Ivan apostol potvrdio kao njegova nasljednika. Učenik ljubavi Ivan doista je našao krasnu sliku i priliku u svom učeniku Ignaciju.

2. Dobar pastir daje dušu svoju za ovce svoje.

Oko 40 godina bio je Ignacije kao biskup na čelu Crkvi antiohijskoj u vanredno teškim prilikama. Tako je divno upravljao ovom Crkvom, te se sv. Ivan Zlatousti usred toliko vrlina svećevih nalazi u neprilici, koju bi više istakao i kojom bi počeo svoj panegirik. »Dogada nam se isto, što i onome, koji ulazi u vrt, gdje gleda mnogo ruža, mnogo ljubica i ljiljana te različitog proljetnog cvijeća, a ne zna, koje bi on cvijeće najprije pozorno motrio, kada ga svaki pojedini cvijet privlači k sebi i zanosi mu oči. Isto i mi sada osjećamo pri ulazu u duhovni vrt Ignacijevih kreposti, gdje nas promatranje, ne proljetnog cvijeća, nego samih različitih plodova Duha Sv. u njegovoj duši silno uzbuđuje, te ne znamo, čime bismo počeli, jer nas pogled na pojedine vrline njegove tako odvraća od drugih te nas poziva, da svu pažnju svojih očiju i svoega duha vratimo na posebni sjaj tih pojedinih vrlina«.

Iza toga Krizostom plete pet duhovnih vijenaca u čast Ignacijevu: prvi mu vijenac pruža slava uzornog biskupa, koji je krasno ispunio sve ono, što apostol Pavao u svojim pastoralnim pismima Timoteju i Titu zahtijeva od dobrog natpastira. Drugi sjajni vijenac dolazi Ignaciju od uzvišenog apostolskog dostojanstva onih, koji su ga prokušali i pronašli vrijednim biskupske časti. Treći vijenac pletu teške borbe i zasjede, uz koje je Ignacije uzorno vršio svoju službu; a četvrti ga vijenac slave ovjen-

¹⁾ Bardenhewer ovdje preoštro sudi o Nirschlu, koji dobro tumači katalog antiohijskih biskupa u skladu s ostalim vijestima.

čava, jer je Ignacije upravljao »našim slavnim gradom, koji broji dvije stotine hiljada ljudi«. K tomu pridolazi kao peti vijenac posebna slava grada Antiohije, jer »je ovdje po zapovijedi Božjoj mnogo godina boravio Petar, koga je Bog stavio na čelo svemu svijetu i komu je dao ključeve nebesa i povjerio svu vlast, ... a toga je Petra Ignacije u biskupskom dostojanstvu naslijedio«.

Tomu peterostrukom vijencu Krizostom dodaje novi još ljepši vijenac, što si ga je sam Ignacije spleo svojom neizrecivom ljubavlju prema mučeništvu. Kako po Kihnu možemo razabrati iz zdrave jezgre raznih vijesti, već u vrijeme progonstva Domicijanova (g. 95.-96.) Ignacije je neprekidnom molitvom i postom kao i propovijedima svojim utvrđivao u vjeri povjereno si stado, koje je na veliku radost njegovu stalno ustrajalo u ispovijedanju imena Isusova sve do povratka mira. Sam je pak vatreni sluga Božji gorio svetom željom, da žrtvom svoga života uzvрати ljubav svome Spasitelju. Ta se želja njegova imala brzo ispuniti. Car Trajan (98.-117.), pobijedio Skićane i Dačane, naumio je također da obori kršćane, koje je on smatrao za neprijatelje rimskoga carstva. Kako pripovijeda pisac Koblertova mučenništva Ignacijeva (pogl. 2.), htio je car, da uspostavi jedinstvo bogoštovlja u svemu carstvu, i zato je stao silno proganjati kršćane, tu tobožnju židovsku sljedbu. Putujući na vojnu protiv Armenaca i Parčana, pozvao je u Antiohiji sijedećega biskupa na svoj sud. Ignacije se neustrašivo i junački ponio pred carem, braneci svoje ime »Bogonoša«, jer da on nosi Krista u svom srcu. To je cara još više razjarilo. U svom bijesu dao je Ignaciju okovati u lance i dovesti u Rim, da ga tamo bace pred zvjerad na sveopću zabavu rimskog puka. Takova je smrtna osuda drukčije snašla samo najgore zločince u pokrajinama rimskog carstva.

Sv. Krizostom pripisuje toj odluci carevoj još i posebne razloge, što ih je sam davao izumio i šaptao Trajanu. Ponajprije imala se ispuniti ona: »Udarit ću pastira, i raspršit će se ovce«. No uz to je davao kovao još i druge spletke. »Nije naime dao, da biskupe poubijaju u njihovim prijestolnicama, nego je nastojao, da ih odvedu u tuđe gradove, gdje bi ih onda smaknuli.«²⁾ Tako bi se imali lišiti svih i najpotrebnijih stvari i ujedno bi silno oslabili na mučnom dugotrajnom putu... To je i ovdje pokušao, ... jer je smetnuo s uma, kako će se Ignacije, imajući Isusa za druga i pratioca na tako dalekom putu, sve više opasivati snagom, i kako će još sjajnije dokazati onu (nebesku) moć, koja ga krijepi, i razne Crkve na svom putu veoma utvrđivati...«.

²⁾ Baš isto tako rade danas slobodnozidarski progonitelji Crkve u Meksiku.

3. Zanosni doček Ignacijev u Smirni, na putu do Rima,

Car Trajan u »devetoj godini svoga vladanja« (Euzebiju), t. j. g. 107., bijaše naredio, da se svezani Ignacije u pratnji desetorice surovih vojnika što prije otpremi u Rim, kako bi za vremena onamo prispio kao žrtva zvjeradi u velikim pučkim zabavama amfiteatra. Od srca zahvali Bogu na željenoj milosti skorog mučeništva, sveti se starac u Seleuciji ukrca u lađu te iza mučne plovidbe uz obalu Cilicije, Pamfilije i Licije dođe u lidijski glavni grad Smirnu, gdje se lađa nekoliko dana zadržala. Tu ga u slavlju dočeka njegov prijatelj i učenik Ivanov, sv. Polikarpo, biskup smirnski, na čelu raznim deputacijama veoma mnogo maloazijskih Crkava, gdje su Ignaciju na dirljivi način iskazale svoje duboko štovanje i zadivljenje i kako sam veli, obilno ga okrijepile na tijelu i na duši; ujedno su se s njime natjecale u revnim molitvama i primile vanrednu utjehu, gdje su gledale, kako sv. mučenik radosno hiti u smrt, što ju je smatrao ulazom u nebo.

4. Pisma Ignacijeva i osobitosti njegova sloga,

U Smirni je našao sv. starac također prigode, da u svoj hitnji napiše četiri pisma, po jedno Efežanima, Magnežanima, Traljanima i Rimljanima. U tri prva pisma srdačno zahvaljuje na odaslanju posebnih izaslanika i na svoj njihovoj ljubavi i nato nanižuje očinske i krepke opomene, da se svi drže crkvenog jedinstva i poslušnosti prema biskupu, namjesniku Kristovu, i napram prezbiteriju kanoti časnom senatu apostolskom i napram đakonima kao slugama Božjim. Ujedno ih odvraća od ebijonitskog i doketskog krivovjerja, koje se tada stalo širiti u nekim pokrajinama. Sličnog su sadržaja, poslanice njegove, na daljnom putu iz Troade upravljene Filadelfljanima, Smirnjanima i biskupu Polikarpu. Saznao u Troadi, da je progonstvo kršćana prestalo u Antiohiji, htio je ovdje i nekim drugim Crkvama pisati, da im zahvali ter ih obodri, kako bi čestitali kršćanima u Antiohiji na stečenom miru. Ali zapriječen naglim odlaskom lađe, pismeno je molio Polikarpa, neka bi on u njegovo ime pisao tim Crkvama.

Plemenite osjećaje, što ih je vatrena duša Ignacijeva, ljubavljju Božjom opojena, gojila na svem putu do mučeništva, upoznat ćemo najviše iz prekrasne njegove poslanice Rimljanima. Što je Buffon rekao: »Le style c'est l'homme! Slog je sam čovjek« ili: Čovjek se osobito poznaje po svom slogu: to vrijedi također za Ignacija. On je pisao grčki. Ali njegov slog nije grčki. Čujmo, što Möhler veli o tom: »Slog je sv. Ignacija slikovit i živahan, posve nalik na slog azijskih pisaca. Služi se dugim perijodama, makar i ove ne bile zgodno sastavljene. Često se njegov govor prekida drugim umetnutim mislima koje naglo prodiru usred pi-

sanja. Kako su mu misli i osjećaji nada sve uzvišeni i snažni, često u širokom području grčkog jezika Ignacije ne nalazi zgodna izraza za sebe, i zato obična pravila za izricanje misli zanemaruje kao verige i spone, koje poletu duha samo smetaju. U jednoj istoj rečenici on nagomilava puninu raznih misli, te često jeziku i njegovim zakonima upravo silu nanosi, kako bi što prije dao oduška uzvišenim i silnim čuvstvima svoga srca. Poradi toga lako ćemo uvidjeti, da se pisma njegova dosta teško mogu razumjeti, i da ih treba više puta čitati ako hoćemo posve usvojiti bogati njihov sadržaj...« U ovom pogledu možemo Ignacija donekle usporediti sa sv. Pavlom, samo što je Ignacije često još smjeliji u upotrebljavanju izvornih slika i u nagomilavanju novo složenih riječi. Isp. n. pr. Ef. 9: »Vi ste kamen hramu Očevu, pripremljen za gradnju Boga Oca; diže vas u vis vitao Isusa Krista t. j. križ, a konop vam je Duh Sveti... Budite dakle svi suputnici, Bogonosci, hramonošci, Kristonosci, svetonosci...« Ili Rimlj. 2: »Lijepo je zapasti s obzorja svijeta k Bogu, da k njemu izadem«, i opet Rimlj. 4: »Žito sam Božje te se pod zubima zvjeradi meljem, da se pronađem kao čist kruh Kristov«.

I u štovanju i čestom upotrebljavanju imena Isusa Krista Ignacije je nalik na sv. Pavla. U samoj poslanici Rimljanima nalazimo to dvostruko ime do 18 puta, u poslanici Efežanima 32 puta, Mang. 22 puta, Tralj. 16 puta, Filad. 17 puta, Smirnj. 12 puta; jedini list Polikarpu rjeđe upotrebljava to sv. ime.

Kušajmo sad što točnije prevesti

(5.) prekrasni list Ignacijev Rimljanima,

što ga je t. zv. Kolbertov izvještaj mučeništva njegova također doslovno uvrstio u svoj opis, jer nam on najbolje otkriva svu vatrenu dušu svečevu. Karakterističan je ovdje već dugi i nada sve pohvalni natpis i pozdrav:

»Ignacije, Nazvan i Bogonošcem, Crkvi pomilovanoj u veličini Oca Višnjega i Isusa Krista, jedinog Sina njegova; Crkvi ljubljenoj i prosvjetljenoj voljom onoga, koji hoće sve što je prema ljubavi Isusa Krista Boga našega; Crkvi predsjednici u području grada Rima, dostojnoj Boga, dostojnoj dike, dostojnoj najvećeg blaženstva, dostojnoj hvale, dostojnoj sreće, dostojnoj čistoće i predsjednici saveza ljubavi,³⁾ čuvarici zakona Kristova⁴⁾ i urešenoj

³⁾ Funk (Patres apost.) dobro dokazuje, kako ἀγάπη ovdje kao i Tralj. 3, 2; 13, 1; Rimlj. 9, 3; Filad. 11, 2; Smirnj. 12, 1, konkretno znači ljubeznu zajednicu vjernika, jer se i predašnja riječ προκαθημενη odnosi samo na mjesto ili zajednicu, a ne na djela ljubavi.

⁴⁾ Funk (Patres apost.) po najboljim i najbrojnijim rukopisima, čita ovdje χοιτόνομος dok samo jedan rukopis (G) ima χοιτόνυμος nalik na potonju riječ πατρώνυμος

imenom Očevim, koju također pozdravljam u ime Isusa Krista Sina Očeva; ujedinjenima po tijelu i duši u svakoj zapovijedi njegovoj, milošću Božjom nerazdruživo napunjenima i očišćenima od svake tuđe boje: premnogo nehinjenih pozdrava u Isusu Kristu Bogu našem.

I. poglavlje: SVEZAN DOLAZIM K VAMA.

Molitvama svojim u Boga postigoh, da ću ugledati vaša, Boga dostojna, lica, kako sam i dalje molio za to; jer svezan u Isusu Kristu nadam se, da ću vas pozdraviti, ako je naime volja Božja, da se pronađem dostojan biti do kraja (svezan). Početak je naime dobro uređen, ako samo milost postignem, da se bez zapreke dođem do svoje sudbine. Bojim se ipak vaše ljubavi, da mi ona ne bi škodila. Ta, vama je lako učiniti što hoćete. Meni je pak teško prispjeti k Bogu, ako me vi ne poštedite (t. j. ako se ne okanite svoga zauzimanja za moje oslobođenje).

II. poglavlje: NE LIŠITE ME VIJENCA MUČENIŠTVA!

Ne ću naime, da ljudima laskate, nego hoću da Bogu omilite, kao što mu se doista i milite. Ta, niti ću ja ikad imati ovakove prilike, da dođem k Bogu, niti ćete vi moći sudjelovati kod boljega djela, ako šutite. Jer budete li šutjeli o meni, ja ću biti riječ Božja (t. j. slaviti Boga po mučeništvu). Ako se pak budete trsili oko moğa tijela, ja ću opet biti (isprazan) zvuk. Nemojte mi ništa više priuštiti, nego da se Bogu žrtvujem, dok još žrtvenik (u progonoštvu) stoji gotov, da se u ljubavi⁹⁾ složite u zbor i da pjevate Ocu u Kristu Isusu, što je Bog biskupa sirsokoga pronašao vrijednim, da ga pošalje na zapad sa istoka. Lijepo je zapasti s obzorja svijeta k Bogu, da k njemu izadem (Na spomen svoga puta s istoka na zapad Ignacije nadovezuje krasnu sliku zapada i izlaska sunčanoga, s kojim ispoređuje svoju smrt mučeničku).

III. poglavlje: RADIJE MI ISPROSITE SNAGU ZA MUČENIŠTVO!

Nikad niste nikom zavidali; druge ste učili¹⁰⁾. A ja hoću da i ono bude stalno, što ste naučavali i nalagali. Samo mi isprosite snagu nutarnju i vanjsku, da se s govorom mojim složim i volja, kako bih se ne samo nazvao kršćaninom, već i pronašao. Jer ako se tako pronađem, onda se mogu tako i nazvati i vjeran biti tada, kada me svijet ne bude vidio. Ništa što se vidi (ništa osjetno), nije dobro. Jer se Bog naš Isus Krist (sad) u većem svijetlu (preobraženja) vidi, gdje je u Ocu. Kršćanstvo nije djelo (slatkog) nagovaranja, nego (nutarnje) veličine, kada na nj mrzi svijet.

⁹⁾ Ćv *ἀγάπη* znači ovdje ljubeznu tajnu i gozbu euharistijsku kako ćemo kasnije vidjeti.

¹⁰⁾ Tako pohvalno ne govori Ignacije nijednoj drugoj Crkvi. Bit će, da misli ovdje također na Klementovu poslanicu Korincanima.

IV. poglavlje: DAJTE, DA SE KAO ŽITO BOŽJE SAMELJEM POD ZUBIMA ZVJERADI, DA BUDEM ČIST KRUH KRISTOV!

Ja pišem svim Crkvama i poručujem svima, da drage volje umirem za Boga, ako me vi ne smetete. Opominjem vas, da mi ne bi u zao čas iskazali svoje dobrohotnosti. Dajte mi, da postanem hranom zvjeradi, da tako dođem k Bogu. Žito sam Božje, te se pod zubima zvjeradi meljem, da se pronađem čistim kruhom Kristovim. Radije mazite zvjerad, neka mi grobom postanu te ništa od moга tijela ne ostave, da usnuvši ne budem komu na teret. Tada ću uistinu biti učenik Isusa Krista, kada svijet ne bude više vidio ni tijela moга. Molite se Kristu, da tim oruđem (zvjeradi) budem žrtva Bogu. Ne zapovijedam vama kao Petar i Pavao⁷⁾. Oni su apostoli, ja osuđeni; oni slobodni, a ja dosada rob. No ako pretrpim (mučeničku smrt), bit ću oslobođenik Isusa Krista i uskrsnut ću u njemu slobodan.

V. poglavlje: PRIVEZAN ZA DESET LEOPARDA, NE ŽACAM SE NIJEDNE MUKE ZA KRISTA.

Od Sirije pa sve do Rima borim se sa zvjeradi, na kopnu i na moru, obdan i obnoć privezan za deset leoparda, t. j. za četu vojnika, koji dobročinstva vraćaju još većom zlobom. U njihovim se pak nepravdama sve više učim, ali za to nisam opravdan. Oh da mi se naužiti zvjeradi, koju mi pripravite! I molim se, da me naglo napadnu. Dapače ja ću ih mamiti, da me brzo prožderu, a ne onako, kako se nekih (mučenika po čudu Božjem) u strahu nisu ni dotakle. Pa makar me i one protiv (naravne) pohlepe ne htjele, ja ću ih siliti na to.⁸⁾ Prostitute mi! Što mi koristi ja znam. Sada tek počinjem biti učenik. Nijedno od vidljivih i nevidljivih stvorenja neka mi ne zaviđa, da prispijem k Isusu Kristu. Došao na me ođani križ, čopori zvjeradi! Kidale mi se. rastrgale i razbacale kosti! Rasijecali mi se udi! Mrvilo mi se cijelo tijelo! Mučile me grdne muke đavolje, samo da dođem Isusu Kristu!

VI. poglavlje: PO MUČENIČKOJ SMRTI RADAM SE ZA NEBESKI ŽIVOT.

Ni od kakove koristi ne će mi biti granice svijeta ni kraljevstva ove zemlje. Više mi vrijedi umrijeti u Kristu Isusu, nego kraljevati nad zemljom s kraja na kraj. Onoга tražim, koji je za

⁷⁾ Tim ih podsjeća na slavne osnivače Crkve njihove.

⁸⁾ Kako se ovi i slični osjećaji i čini slažu sa dužnošću, koja po 5. zapovijedi Božje nalaže, da čuvamo svoj život? Svetac ovo govori u hipotezi, da su ga drugi osudili na zvjerad. U tim prilikama mogao je pod posebnim nadahnućem Božjim pokazati, da se ne boji zvjeradi, gdje se radi o ispovijedanju vjere i spasu duše.

nas umr'o. Onoga hoću, koji je poradi nas uskrsnuo. Roditi se imam naskoro. Prostitute mi, braćo! Ne priječite me, da živim (Kristu)! Nemojte htjeti da umrem! Nemojte svijetu izdati onoga, koji želi da bude Božji! Niti me zavedite po materiji! Dajte da se domognem čistoga svijeta! Kad onamo dospijem, bit ću čovjek. Dopustite mi, da budem nasljednik muke svoĝa Boga. Ko njeĝa u sebi ima, neka razmisli, što hoću, i neka učestvuje u mom bolu, znajući, što me tišti.

VII. poglavlje: LJUBAV JE MOJA RASPETA; ČUJEM NUTARNJI GLAS; OVAMO K OCUI

Knez ovoga svijeta hoće da me ugrabi i da upropasti moje preĝnuće za Bogom. Neka ĝa dakle nitko od vas nazočnih ne pomogne, nego radije pristanite uz mene, ili bolje uz Boga. Ne zazivajte Isusa Krista, dok ste željni svijeta. Nenavidnost neka u vama ne prebiva (kao da mi ne priuštate mučeničkog vijenca). I onda, kad bih vas glavom molio (za što drugo), nemojte me poslušati. Više poslušajte ono, što vam (sada) pišem. Živ pišem vam, a želim umrijeti. Moja je ljubav raspeta na križ; a nema u mene vatre, što ljubi svijet; već je u meni voda živa, što govori u meni te iznutra mi veli: Ovamo k Ocu! Ne ide mi u slast hrana iskvarenosti niti radosti ovoga svijeta. Kruh Božji hoću, t. j. tijelo Isusa Krista, koji se rodi od koljena Davidova, a pilo hoću, krv njegovu t. j. ljubav neprolaznu (Prema temeljitim istraživanjima učenjaka Batiffola, Struckmanna i Scherera vatreni Ignacije upotrebljava ovdje poradi najuže nutarnje veze izraze »ljubav« i »Euharistija« ili elemenat njezin »krv Kristova« kao identične ili sinonime. Tako su mu također Tralj. 8, 1 i drugdje izrazi tajne discipline »vjera i ljubav« istovjetni s elementima euharistijskim i u klici već neposredni plod Euharistije. U istom euharistijskom smislu Ignacije često shvaća izraz »muka Gospodinova« n. pr. Ef. 20, 1, 2; Smirnj. 7, 1. coll. 6, 1; Filad. 3, 3 itd.⁹⁾)

VIII. poglavlje: PISEM VAM OVO PO VOLJI BOŽJOJ.

Ne ću da dalje živim poput ljudi. To će biti, ako vi htjednete. Voljom svojom pristanite, da i vi budete predmet dobrohotne volje (Božje). U malo riječi vas molim: Vjerujte mi! Isus Krist objavit će vam ovo, da istinu govorim, on, usta bez varke, po kojima je Otac istinu govorio. Molite se za me, da prispijem. Ne po tijelu pisao sam vam, nego po volji Božjoj. Budem li pretrpio smrt, dobro ste mi željeli. A budu li me odbili kao nevrijedna, mrzili ste na me.

⁹⁾ Vidi o tom lijepi članak Dra. W. Scherera »Zur Eucharistie - Lehre des hl. Ignatius von Antiochien«, Theol. - praktische quartalschrift (Linz), 1923, 627.—632. U drugom članku osvrnut ćemo se na ove izvore.

IX. poglavlje: MOLITE SE ZA CRKVU U SIRIJI.

Opomenite se u svojoj molitvi Crkve sirske, koja mjesto mene ima (sada) Boga za pastira. Biskup njezin bit će sada Isus Krist i vaša ljubav. Ja pak moram porumeniti, što me zovu oni svojim, jer nisam vrijedan kao zadnji od njih i kao nedonošće. Ali sam našao milost, da budem nešto, ako Boga postignem.

Pozdravlja vas duh moj kao i ljubav onih Crkava, koje su me primile u ime Isusa Krista, ne kao prolaznika. Jer i one Crkve, koje meni ne pripadaju, išle su preda mnom od grada do grada na putu, što sam ga imao prevaliti po tijelu.

X. poglavlje: DO SKOROG VIDENJA!

Pišem vam ovo iz Smirne po svake hvale predostojnim Efežanima. Uz mnogo drugih nalazi se kod mene Kroko; a to mi je veoma milo ime. Što se tiče onih, koji su već prije mene na slavu Božju pošli iz Sirije u Rim, mislim da ste se s njima upoznali. Saopćite i njima, da sam blizu. Svi su naime dostojni Boga i vas. Pristoji se dakle, da ih u svemu okrijepite. Ovo sam vam pisao 24. augusta. Zdravstvujte do konca u stalnosti za Isusa Krista«.

Ovo je ognjeno pismo po Möhleru »preuzvišeno nad svaku hvalu i u svojoj vrsti valjda najmilije, što nam podaje kršćanska književnost (osim evanđelja)«¹⁰⁾ »U tom su pismu, veli Mourret s biskupom Freppelom, s pravom gledali savršenu ideju kršćanskog mučeništva. I doista, mučenik kršćanski nije samo svjedok jedne (pojedine) činjenice dogmatične; on je ujedno time po sv. Tomi »svjedok same vjere«, svjedok Krista, koji živi u njemu, svjedok vječnog života, do kojeg mu mučeništvo otvara vrata, i za kojim on teži svom snagom svoje nade i svoje ljubavi«¹¹⁾

6. Na meti u rimskom amfiteatru.

Da je Ignacije doista i stekao mučenički vijenac u rimskom amfiteatru pod zubima zvjeradi, posve sigurno znamo. Već je Polikarp to natuknuo u svojoj poslanici Filípljanima (pogl. 9.), premda do onda ne bijaše još ništa поблиže čuo o raznim okolnostima njegova mučeništva. No posve jasno veli Euzebije, pozivajući se na neposrednog učenika Polikarpova: »Mučeništvo i pisma ovog Ignacija spominje Irenej ovim riječima: »Tako je i jedan od svojih, jer nijesam vrijedan kao zadnji od njih i kao nedonošće, Ali naših, kako se pripovijeda, rekao, kad je zbog vjere Kristove bio osuđen da bude bačen pred zvjerad: »Žito sam Božje, i pod zubima zvjeradi meljem se i smrvljujem, da postanem čist kruh«.

¹⁰⁾ V. Bardenhewer, *Geschichte der altchristl. Litteratur* I. 124.

¹¹⁾ *Historie générale de l'Eglise*, I. 190.

Po istom Euzebiju naslijedio je mrtvog Ignacija biskup Heros na stolici antiohijskoj.¹²⁾

Prema t. zv. Kolbertovu mučeništvu, koje će imati zdravu jezgru, oslonjenu na tradiciju, možemo ovako popuniti vijesti o posljednjim danima Ignacijevim:

Iz Troade prebrodi on more do luke Neapolis blizu Filipâ. Odatle kopnenim putem dođe preko Macedonije u Epidamnus (Dyrrhachium, Drač), odakle se jadranskim i tirenskim¹³⁾ morem odveo u Porto blizu Ostije, gdje su ga dočekala braća iz Rima. Ignacije bješe zaželio, da se već u luci Puteoli kod Napulja iskrci, kako bi pješke počao u Rim istim putem kao i sv. Pavao; ali jaka bura spriječi tu namjeru.

Kao što već prije u svom pismu, tako je Ignacije i sada usmeno zaklinjao rimske kršćane, da ništa ne rade za njegovo oslobođenje. Bilo se naimo bojati, da će se kršćani uteći puku rimskom; a taj je mogao uspješno zamoliti cara za pomilovanje ovog sijedog osuđenika, što ga bijaše Trajan baš zato osudio, da »bude hrana zvjeradi kao prizor za gledanje i uživanje puka« (Martyrium Colbert 2.). Tu bi molbu olakšala okolnost, što je u Antiohiji progonstvo već bilo prestalo.

Ne zna se, što su učinili rimski kršćani u ovom pogledu. Iza ponovne molbe svoje, da bi šutjeli, Ignacije se s njima svesrdno molio za mir crkveni. I kako su se igre u amfiteatru, t. zv. Saturnalia (17.-20. decembra) primicale kraju, brzo bacise sv. starca po zapovijedi Trajanovoj pred zvjerad, te se žarka želja Ignacijeva za mučeništvom odmah ispunila. Preostale veće kosti sv. mučenika kršćani otpremiše u Antiohiju. Tu su ih u velike štovali još u vrijeme sv. Ivana Krizostoma: »Kao što vječna riznica, veli on u svom panegiriku, ništa ne gubi, makar i svaki dan iz nje crpli, pa makar se i svi njom obogatili, tako se i svi hodočasnici od (kosti) blaženog Ignacija vraćaju kućama svojim puni blagoslova, pouzdanja, radosti i velike snage«. Kasnije u 6. ili 7. stoljeću prenijeli su ih opet u Rim, gdje su svečano sahranjene u crkvi sv. Klementa. Istočna Crkva slavi spomen sv. Ignacija na dan smrti njegove (20. decembra), a zapadna Crkva 1. februara. Godina smrti njegove nije stalno poznata, ali leži svakako između g. 107. i 117. Grci po Kolbertovu izvještaju smatraju g. 107. za godinu mučeništva, jer je doista te devete godine vladanja Trajanova po Euzebiju počelo progonstvo kršćana. Srpska Crkva drži se g. 110., dok Kihn po nekim spomen-novcima iz prvoć rata Trajanova protiv Parćana misli na g. 114. kao godinu Ignacijeva mučeništva.

I. P. Bock D. I.

¹²⁾ Hist. eccl. III, 36.

¹³⁾ Bardenhewer i drugi moderni patrolozi misle, da je Ignacije kraćim putem iz Brundisija pješke krenuo u Rim.